

HUMANITAS

ORGAAN VAN DE STICHTING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

REDACTIE: P. C. FABER EN J. BOETJE - Medewerkers: Mr. L. A. Donker, Mr. R. Friedman-v. d. Heide, E. Geerts, Dr. F. Grewel, Dr. G. Th. Kempe, D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg Jr., Dr. A. Querido, Mr. B. v. d. Waerden, e.a. - Adres Redactie en Administratie: Frederiksplein 46 Amsterdam-Centrum, Telefoon 36833, Gem. Giro S 602

Het onmaatschappelijke gezin

DOOR DR. A. QUERIDO

Het is in de loop der jaren duidelijk geworden, dat het vraagstuk der onmaatschappelijke gezinnen niet in de eerste plaats één is van woningpolitiek, of volkshuisvesting, maar van psycho-pathologische aard. Alleen wanneer doelbewuste maatregelen genomen worden, die gericht zijn op de oorzaken der verschijnselen, kan er kans op succes bestaan. De totale of gedeeltelijke mislukking van anders ondernomen pogingen toont dit voldoende aan.

Wanneer men tracht een onmaatschappelijk gezin psychologisch te benaderen, stuit men aanvankelijk op grote moeilijkheden. Tegen de algemene opvatting, dat zich onder de a-socialen zoveel geestelijk abnormalen bevinden, vindt men niet zo'n groot aantal lijdens aan duidelijk herkenbare geestesziekten. Daartegenover staat, dat een groot deel der anderen toch niet normaal genoemd kan worden. Bij een nader onderzoek wordt het duidelijk, dat deze mensen, die dus moeilijk definieerbare geestelijke afwijkingen vertonen, allen eenzelfde ziektebeeld vertonen, dat het best gekenmerkt kan worden met het woord „vervalspsychose”.

Door lang aanhoudende geestelijke en lichamelijke ellende ontstaat een beeld van geestelijke verwelking, verlies van belangstelling, afstomping der gevoelens, verlies van verantwoordelijkheidsgevoel, soms afgewisseld door buien van onrust en motorische explosies, dat in zijn eindstadium herinnert aan de toestanden, die wij bij de zwaarste geestesziekten zien, vooral samen genomen met de materiële consequenties, die deze geestelijke afstomping medebrengt: vervuiling, verwaarlozing, materiële en zedelijke ondergang. De voorgeschiedenis van de patiënten en ook het feit, dat deze toestanden onder invloed van goede behandeling verdwijnen, doen echter zien, dat van een dergelijk zware psychose geen sprake is, doch dat hier een reactie op de maatschappelijke ervaringen heeft plaats gehad, welke reactie als zelfstandig ziektebeeld moet worden beschouwd en wat „vervalspsychose” werd genoemd.

De geestelijke afwijkingen, die wij bij de a-socialen waarnemen kunnen a-priori dus niet als oorzaken van de maatschappelijke ondergang beschouwd worden; zij zijn er kennelijk de gevolgen of de begeleidingsverschijnselen van.

Tracht men nu de oorzaken na te gaan, waardoor het gezin in de betreurenswaardige toestand is gekomen, dan blijkt, dat de gezinnen van dat gezichtspunt uit in drie groepen kunnen worden gesplitst.

Tot de eerste groep blijken die gezinnen te behoren, waarbij een bepaalde, in de uiterlijke omstandigheden gelegen oorzaak of samenhang de maatschappelijke debâcle heeft veroorzaakt, zodat men menselijkerwijze met zekerheid kan zeggen, dat zonder dit ongelukige toeval (een lichamelijke ziekte bijv.) het gezin zich had kunnen blijven handhaven. Deze groep is voorwaardelijk-maatschappelijk.

Wat de tweede categorie betreft, hier vindt men een combinatie van afwijkingen en verkeerde instellingen, die, tezamen met ongunstige verhoudingen in de buitenwereld, het gezin te gronde gericht te hebben. De constellatie is echter niet dermate ongunstig, dat onder bijzondere voorwaarden het gezin niet meer te redden zou zijn.

In de derde groep vindt men een dusdanige ongunstige instelling en ongewenste combinatie van persoonlijkheden, dat ook onder de beste verhoudingen een dergelijk gezin zich niet kan handhaven.

De tweede groep is de voorwaardelijk-onmaatschappelijke, de derde de onvoorwaardelijk-onmaatschappelijke.

Heeft men met een a-sociaal gezin te doen, dan zal eerst moeten worden uitgemaakt in welke groep het thuisbehoort. Een nauwkeurige anamnese, een analyse van het gezin als zodanig, zowel als van zijn levensgang is dus eerst nodig. Men dient dan van het standpunt uit gaan, dat het gezin ziek is, dat deze zieke eenheid behandeling nodig heeft, doch dat een behan-

deling slechts succes kan hebben, wanneer deze op de oorzaak der ziekte is gericht en dat dus een diagnose gemaakt moet worden. In de eerste groep, die der voorwaardelijk-maatschappelijke, vindt men de lichtste en eenvoudigste gevallen. Wanneer de voorwaarde, welke voor het herkrigen der maatschappelijkheid nodig is, is vastgesteld, is ook meteen de behandeling gegeven. Dit zal soms het bevorderen van het herstel van gezondheid zijn, het verschaffen van volwaardig werk en dergelijke meer. Deze opgaven liggen in het algemeen op het terrein der opheffende armenzorg.

De groep der voorwaardelijk-onmaatschappelijken echter vereist over het algemeen meer diepgaande maatregelen. Wij vinden hier dikwijls tamelijk gecompliceerde psychologische verhoudingen: geestesziekte bij een gezinslid, die echter zijn stempel op het gehele gezin drukt; opoffering van het gezin aan een lid, door abnormaal sterke bindingen of neurotische reacties; soms ook onrijpe mensen, die het huwelijk met zijn consequenties niet aan kunnen. De behandeling moet zich hier naar de omstandigheden richten en zal in het algemeen uit een combinatie van maatschappelijke en psychotherapeutische maatregelen moeten bestaan. Het kan nodig zijn het gezin tijdelijk op te lossen, de kinderen tijdelijk te verwijderen, individuele behandeling aan een of meer gezinsleden te geven. Intensief toezicht van sociaal-psychologisch karakter is gedurende enige tijd nodig. De prognose omtrent het voortbestaan van het gezin is niet ongunstig; de kans op blijvende verbetering is in deze gevallen zeker aanwezig.

Anders staat het met de onvoorwaardelijk-onmaatschappelijken. Dit is de groep waarop ieder maatschappelijk werk schipbreuk lijdt. Wij vinden hier een tekort schieten in de middelen waarmede de strijd om het bestaan gestreden wordt, een hulpbehoevendheid, gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel en aan oordeel, waardoor gezinshandhaving op de duur niet mogelijk is. Deze gevallen zijn de wanhoop der steunverlenende instanties, kosten schatten geld, terwijl de resultaten zeer slecht blijven. Het zijn voorbeelden van zwaar zieke gezinnen. Mits hier echter een doelmatige behandeling plaats heeft, is ook deze prognose niet hopeloos. De behandeling kan niet in de maatschappij geschieden. Men staat voor de keus: het gezin oplossen of het als geheel uit de maatschappij lichten en het onder hiervoor geschapen verhoudingen behandelen. Het eerste alternatief is ondoelmatig; zolang de ouders bijeen blijven is er mogelijkheid, dat het gezin zich uitbreidt en de problemen onveranderd blijven. Blijft over: het gezin als eenheid uit de maatschappij lichten en het een behandeling geven die tot herstel kan leiden. Er is een zekere parallel tussen een dergelijk ziek gezin en de individuele geesteszieke. Beiden hebben de banden met de maatschappij verbroken, hebben de strijd om het bestaan opgegeven en zijn teruggetrokken in een onmaatschappelijke levenshouding van waaruit zij de resten van hun bestaan trachten bijeen te houden.

Bij den individuen geesteszieke hebben wij het grote succes van de doelbewuste arbeidstherapie gezien; hier worden onder gunstige omstandigheden en onder deskundige leiding weer de betrekkingen tot het maatschappelijk verband hersteld, de lust tot arbeid en het persoonlijke verantwoordelijkheidsgevoel kan weer worden opgewekt, zodat een terugkeer in de maatschappij zeker mogelijk is. En men vergete niet, dat deze patiënten tot voor nog zeer kort als uitgestoten werden beschouwd, die men in een sfeer van angst en afschuw liefst maar veilig opsloot achter hoge muren, waar zij nooit meer vandaan kwamen.

Ook met het zieke gezin is een dergelijke therapie mogelijk, waarbij de onmaatschappelijkheid genezen kan worden.

Conclusies

• VAN DE COMMISSIE QUERIDO

Vatten wij het voorafgaande samen, dan is het wel duidelijk, welke een ernstig vraagstuk de onmaatschappelijke gezinnen in de maatschappij opleveren. Wel is waar is quantitatief het probleem niet zeer uitgebreid, maar het vormt een uiterst pijnlijke en zieke plek, vertoont toestanden van de diepste maatschappelijke verwording en is infectiehaard voor anderen. Onder de voorwaarden, waaronder wij tot nu toe gewerkt hebben, blijkt iedere hulp en steun, van welke aard ook, ten opzichte van de onmaatschappelijken ten slotte te verzanden.

Ongetwijfeld zijn de onmaatschappelijken een product van maatschappij en samenleving zoals deze thans zijn; bij een betere maatschappelijke orde zouden deze vormen verdwijnen. Echter kunnen wij het niet bij deze platonische vaststelling laten. Ook nu moeten maatregelen getroffen worden, die reeds thans dit kwaad op zo doeltreffend mogelijke wijze bestrijden. Dat men met de gewone vormen van maatschappelijke hulpverlening niet verder komt is aller ervaring. Uitgaande van het denkbild, dat deze onmaatschappelijkheid als het ware een gezinsziekte is, zal het streven er op gericht moeten zijn deze ziekte te genezen.

Voorop gesteld zij, dat het gezin als geheel worde behandeld. Men bedenke wel, dat het oplossen van een onmaatschappelijk gezin geen oplossing van het vraagstuk is; hierbij vernietigt men wat men wil behouden. Voor het instellen der behandeling is in de eerste plaats een behoorlijke diagnostiek nodig; als wij niet weten wat er aan schort, kan een behandeling nooit doelmatig zijn. De voor de diagnostiek noodzakelijke observatie zal dikwijls met isolatie gepaard moeten gaan. Heeft deze plaats gehad en is men tot een diagnose gekomen, dan zal een behandeling kunnen worden ingesteld. Deze behandeling zal een opvoedkundig-psychiatrisch-sociaal karakter moeten dragen. Het gezin moet worden opgevoed tot regelmaat, arbeid, verantwoordelijkheidsgevoel. Is deze heropvoeding na een zekere periode geslaagd, dan kan een nieuwe aanpassing aan de maatschappij beproefd worden.

Voor de hierboven bedoelde observatie — voorzover deze niet in controle-woningen kan geschieden — zullen speciale kampen moeten worden ingericht, behoorlijk voorzien van medische, sociale en psychiatrische deskundigen. De opvoedingskampen zouden rijk gedifferentieerd moeten worden, met het oog op werkobjecten, schoolbezoek, ed. Wij kunnen ons hier niet in details begeven en schetsen slechts de hoofdlijnen.

Dit alles gaat niet zonder dwang. De ervaring tot nu toe met de a-socialen in kampverband heeft aange-toond, dat zonder een wettelijke steun niets te bereiken is. Deze dwang uit te oefenen via de steun-verlening is onpractisch en immoreel. Het lijkt onmogelijk met een in ons bestaand recht gegeven maatregel deze dwang uit te oefenen.

Wij menen daarom hier te moeten voorstellen, deze dwang uit te oefenen door middel van een nieuwe wettige maatregel, n.l. de ondertoezichtstelling van den meerderjarige, „die niet in staat is aan zijn maatschappelijke en zedelijke verplichtingen ten opzichte van zichzelf en hen, die aan hem zijn toevertrouwd, te voldoen.”

Wij menen ons advies voorlopig in deze algemene vorm te moeten houden. Indien gewenst, kan een uitgebreidere commissie deze voorstellen nader uitwerken.

HET A-SOCIALE GEZIN

Nevenstaand drukken wij het rapport van dr. Querido en de conclusies, tot welke de commissie gezamenlijk kwam, af.

Ter illustratie van de uitgebrachte rapporten geven wij hierbij een drietal gevallen uit de praktijk weer.

Op 23 Maart zullen deze rapporten en conclusies toegelicht en besproken worden op onze Studie-Conferentie, die in het N.V.-Huis te Utrecht zal plaats vinden.

P. C. F.

Geval I:

Jonge mensen van 23 en 22 jaar met twee kinderen van 5 en 3 jaar.

Allen verstandelijk normaal.

Man meldde zich in het voorjaar, toen hij in het nauw zat, voor de N.S.K.K., wist zich hieraan ten slotte weer te onttrekken, Handelt in sigaretten.

Wegens diefstal 1½ jaar gezeten, nu nog een veroordeling om dezelfde reden te goed.

Vrouw heeft in de oorlogsjaren (naar het heet, om aan het eten te blijven) met medeweten van haar man, omgegaan met een Duitser en een krijgsgevangen Pool. Zij is de afgelopen winter ook een keer op diefstal betrapt. In Augustus heeft zij bij het bleken van haar haar een te sterke oplossing gebruikt, waardoor het haar geheel uitgevallen is.

De kinderen komen sinds deze zomer nooit buiten, worden alleen achter gesloten deuren thuis gelaten.

Allen zijn onrein op het hoofd en zitten herhaaldelijk vol zweren.

In de winter 1944/45 verstookte men niet alleen de inboedel, maar eveneens al het houtwerk van de drie woningen, waarin men achtereenvolgens heeft gewoond. De laatste maanden brandt voortdurend een 2-pits gasstel voor de warmte, de leiding is van de keuken naar de kamer gevoerd en hangt los in de lucht.

Man en vrouw missen verantwoordelijkheidsgevoel tegenover de maatschappij en tegenover hun kinderen. Het zijn jonge, gezonde mensen, die zich door toezicht en raad op de vingers gekeken voelen en zich daarom vaak niet thuis houden.

Toen men huwde, was men nog niet rijp voor het huwelijk. Het was een gedwongen huwelijk, het oudste kind werd geboren, precies op de 17e verjaardag van de vrouw.

Ter voldoening aan een verzoek, dat wij ontvingen, trachten wij hier een verklaring te geven van de vreemde woorden, voorkomend in het artikel van dr. Querido:

psycho-pathologie — ziekte van de ziel

psychose — geestesziekte

constellatie — samenstelling

anamnese — onderzoek naar de voorgeschiedenis

neurose — gevoelsafwijking

therapie — geneeswijze

diagnose — vaststelling van de ziekte-oorzaak

M.i. is hier door dwingende bevoegdheid en door heropvoeding van het gezin als geheel in een geheel andere omgeving, verbetering te bereiken. Daar tot heden, wettelijke maatregelen hiertoe ontbreken, is ingrijpen van de Voogdijraad gevraagd, daar de kinderen anders geheel ten gronde gaan.

Geval II:

Gezin van man, vrouw en vier kinderen van 11—20 jaar.

De man was jaren in Duitsland.

In wezen was dit geen onmaatschappelijk gezin, al was het dit in de jaren 1944 en '45 naar het uiterlijk wel. De vrouw had de moed laten zakken en verwaarloosde haar gezin, de kinderen verzuimden veel van school.

Door geestelijke steun aan de vrouw en contact met de scholen, verbeterde de toestand reeds aanmerkelijk, terwijl terugkeer van den man de laatste stoot in de goede richting gaf.

De huishouding is thans behoorlijk verzorgd, de kleine kinderen gaan regelmatig naar school, de grote kinderen werken.

Dit gezin was dus in de maatschappij te genezen, zelfs zonder dwingende bevoegdheid.

Geval III:

Man, vrouw, één dochttertje van 9 jaar.

Man: achterlijk, een vroegere kermisklant.

Vrouw: geestesgestoord, totaal passief, zit de gehele dag dik en welgedaan met de handen in de schoot, maakt de indruk van een patiënt, is echter niet ernstig genoeg, om de geneeskundige dienst tot maatregelen te brengen.

Het kind is een uitstekende leerlinge op school, van haar gaat thans reeds voor een groot deel de leiding uit thuis.

De woning op zichzelf is slecht, maar wordt bovendien ondoelmatig gebruikt en erg verwaarloosd. Men slaapt op hopen voden op de grond, vlak bij de kachel. Een geheel geblakerde muur, achter de slaapplaats, geeft aan, dat er reeds een keer brand is geweest. Eén bed verbrandde toen totaal.

Vrouw en kind zijn onrein op het hoofd, men heeft ook veel vloaien.

Met de huidige middelen was hier de oplossing, om het kind uit het gezin te halen, hetgeen gebeurde. De ouders bleven in hun beestachtige omgeving. De man stierf in de ergste oorlogswinter, de woning werd afgebroken, zodat de vrouw noodgedwongen weg moest; zij trok bij haar moeder in.

Met de geringe geestelijke en verstandelijke capaciteiten der ouders, zou genezing van het gezin hier wellicht onmogelijk zijn geweest. Zou observatie deze indruk bevestigd hebben, dan zou ook heropvoeding in een kamp bijv. geen effect hebben gehad, maar zou bewaring in een kamp (en scheiding van ouders en kind) het enige zijn geweest. Hiervoor zou echter weer dwingende bevoegdheid krachtens de wet nodig zijn geweest, daar op basis van vrijwilligheid en in de bestaande omgeving, in dit soort gezinnen zelden wat te bereiken zal zijn. Zich uit een toestand van onmaatschappelijkheid op te werken, vereist n.l. een dergelijke inspanning en energie van de betrokkenen, als zelfs met voortdurende raad en bijstand en aansporing, zelden op te brengen zal zijn.

uit de PRAKTIJK

III.

„Wij zitten bij ons op het dorp met een achterlijken jongen. Zou u ons daar eens raad voor willen geven; wij weten niet wat we er mee moeten aanvangen.” Dat is de inhoud van een simpel briefkaartje, dat we op een gegeven dag van een wijkzuster ontvangen. En als ik me dan naar de plaats begeef om een voorlopig onderzoek in te stellen, blijkt me, dat er al heel wat door kind en ouders geleden is, alvorens men hulp ging inroepen. Een ding in die briefkaart heeft me geërgerd, n.l. het woord „achterlijk”. Wanneer zal men toch eens algemeen beseffen, dat dat woord de wereld uit moet. Het heeft zo'n harde onaangename klank. Het doet pijn, dat woord te horen gebruiken, zowel voor het kind zelf, als voor de ouders, als voor de omgeving. De naam achterlijke school is er gelukkig vrijwel uit; men spreekt vrij algemeen van buitengewoon onderwijs, of school voor zwakzinnigen. Laten we het woord „achterlijk” kind dan ook niet langer gebruiken, maar spreek van zwakzinnig of debiel of imbeciel. Lezers, we rekenen ook op uw medewerking om het woord „achterlijk” de wereld uit te helpen. Afsgeproken.

En nu ter zake. Als ik in C. kom, blijkt mij, dat Piet een zwakzinnige jongen van 15 jaar is, die niets doet, de hele dag bij de straat slentert; vernielzuchtig is, allerlei kattenkwaad uithaalt en zeer bedreven is in het inwerpen van ruiten. Op vrij grote afstand weet hij vrij nauwkeurig een bepaalde ruit in te gooien en schept daarin een zeker welbehagen; zeer ten ongerieve en ongemak van de dorpsgenoten. Het is dan ook al zo ver, dat de politie zich er meer dan eens mee heeft bemoeid, maar er ook zo weinig aan kan doen. Toch zal het voor Piet verkeerd aflopen, als hier geen maatregelen getroffen worden. Men heeft trouwens al veel en veel te lang gewacht met het treffen van maatregelen die geschikt waren.

Toen Piet op de lagere school kwam, merkte men het al heel spoedig dat het niet ging en aan het eind van het cursusjaar bleef hij zitten. Na twee jaar school-gaan bleef hij nogmaals zitten en zo deed hij over de eerste klasse drie jaar; toen liet men hem maar overgaan, niet omdat zijn vorderingen voldoende waren, maar wel omdat hij te oud werd om bij de kindertjes van zes en zeven jaar te zitten. De tweede klas deed hij ook weer drie jaar over en toen liet men hem weer over gaan uit dezelfde overwegingen als boven aangeduid. Zo zat hij nog een paar jaar in de derde klasse en verliet toen de school en toen pas kwam men tot de conclusie, dat het met Piet niet ging. Ik ben begonnen met de omgeving er een ernstig verwijt van te maken, dat men niet bijtijds gezorgd had, dat Piet als leerling van een buitengewone school was ingeschreven. Dat zou een zegen geweest zijn voor het kind en voor de ouders; dat zou heel wat kinderverdriet hebben kunnen voorkomen en heel wat zonneschijn gebracht hebben in het leven van den zwakzinnige. Daarnaast zou het de klasse van normalen ten goede gekomen zijn, terwijl het de betrokken leerkracht veel ergernis zou hebben bespaard. Misschien dat de redactie me nog eens gelegenheid geeft een apart artikelje te schrijven over het buitengewoon onderwijs; we zullen er nu althans niet verder over uitweiden. Piet heeft niet de zegenrijke werking van het buitengewoon onderwijs ondervonden, maar kan toch ook niet als „dorpsgek” het leven verder ingaan. Hij vertoont alle gebreken van den echt zwakzinnige en is daarbij zeer onhandig. Geschikt werk

vinden valt voor hem niet mee, maar bovenal een geschikte omgeving, waar men hem begrijpt en men hem kan leiden, is maar niet een, twee, drie uit de grond te stampen. In de omgeving van Piet wordt veel aan tuinbouw gedaan en mijn eerste gedachte is dan ook daar plaatsing voor hem te zoeken. De ouders laten alles aan mij over. Ik ga dan de buurt maar eens af of er wellicht een tuinder is die den jongen kan plaatsen. Dat valt in een vreemde omgeving niet mee. Eindelijk vind ik iemand, die een jongen kan plaatsen. Uitvoerige mededelingen volgen hoe de jongen is, hoe ik de behandeling zie enz. Het gevolg is, dat de tuinder het wel eens met Piet wil proberen, maar... van verdienen is geen sprake; hij moet nog geld toe hebben. Ik kan me dat best voorstellen, want het kost moeite en tijd om den jongen leiding te geven. Voor honderdvijftig gulden per jaar wil men Piet nemen, terwijl de tuinder zich verplicht Piet elke week twee kwartjes loon te geven. Dit is nodig voor aanmoediging, maar bovenal om hem het besef bij te brengen, dat hij toch ook iets kan presenteren en geen „doe-niet” is.

Honderdvijftig gulden is een heel bedrag en de ouders bezitten geen cent. Wat nu? Natuurlijk heeft de gemeenschap hier een taak en dus trek ik naar den burgemeester van het dorp. Tijdens het onderhoud merk ik al onmiddellijk hier te doen te hebben met een sociaal voelend mens. Uitvoerig licht ik mijn verzoek om het bedrag uit de gemeentekas ter beschikking te stellen toe, ik wijs er op, dat deze uitgave nu stellig en zeker grotere onkosten later zal voorkomen, want als Piet nu niet geholpen wordt, zal zeer zeker binnen een paar jaar het verzoek komen om dezen jongen op gemeenschapskosten te doen opnemen in een of andere inrichting. Maar voor dat dit verzoek komt, zal er al heel wat afgespeeld zijn!

De burgemeester begrijpt dit volkomen en ik verlaat het gemeentehuis met de toezegging, dat ik kan rekenen op de honderdvijftig gulden. Nu kan de jongen aan de arbeid en het zou te lang worden al de wederwaardigheden te vertellen, maar het slot is, dat Piet schik in het werk krijgt, dat zijn baas er liefhebberij in heeft den jongen iets te leren en alles doet om van Piet een zo goed mogelijk mens te maken. Het geld wordt niet voor niets uitgegeven. Na een jaar blijkt, dat Piet vorderingen maakt, dat hij al een beetje zelfstandig leert werken. Ik oefen er nog een klein beetje toezicht over uit en kan tevreden zijn. Het tweede jaar stelt het gemeentebestuur weer een bedrag beschikbaar; Piet krijgt een hoger loon en het blijft alles uitstekend gaan. Het derde jaar legt de gemeente er niets meer bij en het weekloon van Piet wordt weer hoger.

Stel u even voor, lezers, wat hier verricht is in het belang van individu, gezin en gemeenschap. Was hier niet ingegrepen, dan hadden we al heel gauw te doen gehad met een mislukt leven. Het is eenvoudig verteld wat hier gedaan is, maar heel wat werk moest er voor verzet worden voor het zover was. Maar och, dat tellen we niet, als het resultaat maar goed is. Er moet iets bereikt worden en dat is hier gebeurd.

Alleen wil ik nog met nadruk zeggen: wacht niet te lang met het inroepen van hulp, het is al zo gauw te laat en dan is er niets meer aan te doen.

Het bovenstaande doet zien, dat Nazorg voor zwakzinnigen zeer nodig is, maar ook, dat er nog heel wat aan die Nazorg ontbreekt, ja, dat op tal van plaatsen nog niets aan die Nazorg gedaan wordt. Dat is absoluut onjuist. In een volgend artikelje zullen we nader op die Nazorg ingaan. Nu al vast zouden we onze afdelingen willen toeroepen: Kijkt eens uit of het zwakzinnigenvraagstuk in uw omgeving wel voldoende bekeken is en zo neen, probeert dan daarin verbeteringen aan te brengen. Het zwakzinnige kind vraagt ook onze aandacht en speciaal in deze tijden.

E. G.

DE GEESTELIJK-MORELE WEDEROPBOUW

Na de bevrijding is al heel veel geschreven en gesproken over de geestelijk-morele wederopbouw van ons volk.

Allerminst is het onze bedoeling om dit probleem hier uitvoerig te behandelen. Evenwel, bij wat we lezen in de diverse beschouwingen en bij wat we hoorden in lezingen, ontbrak, naar onze mening, één bepaalde schakel.

We hadden zo het gevoel, dat voortdurend gesproken wordt over de massa en dat nimmer positief werd uitgesproken, dat, wil men werkelijk iets bereiken, men moet trachten, de grote massa als zodanig te activeren en dit kan slechts, door die massa bewust in dit totale opbouw-werk in te schakelen. Wil men hierin slagen, dan is de noodzakelijke voorwaarde, dat de organisaties, die voortgekomen zijn uit de arbeiders zelf en gedreven worden door de arbeiders, positief aan deze arbeid deelnemen.

In de eerste plaats richten we ons daarom tot de Vakbeweging en we stellen de vraag: „Is hier, ook voor de Vakbeweging niet een belangrijke taak te vervullen?”

Al hoe belangrijk de strijd op het economische front ook is, de strijd op het menselijke front mag niet vergeten worden. Zie ik het goed, dan is de Vakbeweging zich bewust, dat haar taak veel en veel verder reikt, dan vroeger wel gemeend werd.

In de tweede plaats wijzen wij op de betekenis van de Ouder-Commissies. Wil men de verwildering van onze jeugd tegengaan, dan moeten de school en ook de organisaties, die zo nauw verband houden met de

school, ten nauwste in dit werk worden betrokken.

De onderwijzers en de onderwijzersverenigingen zijn natuurlijk bereid tot medewerking, maar ook de Ouder-Commissies dienen zich achter dit werk te scharen. Naar onze mening kunnen de Ouder-Commissies van veel groter betekenis zijn, dan ze nu zijn. Voor deze Commissies, die zijn, de natuurlijke vertegenwoordigers der ouders, zien wij een veel grotere taak weggelegd.

Dan de speeltuin-organisaties, die ook alweer zo nauw aan de arbeiders zijn verbonden en die, wat een groot voordeel is, uit de arbeiders zelf zijn voortgekomen.

De Jeugdbeweging en de Kinderbeschermings-Organisaties behoeven wij niet afzonderlijk te noemen.

Wat wij zouden willen, is, dat in dit geval gecoördineerd werd opgetreden en dat hier inderdaad een totale aanval werd ondernomen. Ieder, die met de feiten op de hoogte is, weet, dat de morele nood groot is en even stellig is, dat een herstel maar niet zo tot stand zal komen. Al zijn wij van mening, dat het economisch herstel mede zal werken en krachtadig mede zal werken aan de geestelijk-morele opbouw, dit zal niet voldoende zijn.

Bij grote nood zijn bijzondere maatregelen nodig. De grote nood is er, de bijzondere maatregelen zullen getroffen dienen te worden.

De handen dienen ineengeslagen te worden en gezamenlijk dienen plannen beraamd en..... ten spoedigste uitgevoerd te worden. Nu is het nog tijd! Straks is het te laat!

P. C. FABER.

SOCIAAL PAEDAGOGISCHE VERNIEUWING

Op 15 Januari j.l. werd te Amsterdam opgericht de Sociaal Paedagogische Werkgemeenschap, secretariaat Weteringschans 126.

De S.P.W.G. gaat uit van de overtuiging, dat vernieuwing der maatschappij hand in hand moet gaan *prognose* — voorspelling met de vernieuwing van onderwijs en opvoeding. Zij propageert daarom overal in ons land de sociaal paedagogische vernieuwing. Daarbij stelt zij zich tot opgave de maatschappelijke werkers paedagogisch en de opvoeders maatschappelijk te scholen.

Zij ijvert voor het totstandkomen van de acte Sociaal Paedagogiek.

Een eerste schrede op deze weg is het organiseren van cursussen met gelegenheid tot discussie. Iedere cursus duurt drie maanden en omvat 10 lessen. Het cursusgeld bedraagt f 6.— per maand voor één cursus, f 10.— voor twee cursussen en f 12.— voor meer cursussen.

Onderwijzers en scholieren f 3.— per cursus.

De eerste les wordt beschouwd als kennismaking en is gratis toegankelijk voor belangstellenden. Deze kennismakingslessen worden gegeven te:

Amsterdam: J. M. Coenenstr. 6, Beatrixschool: Paedagogiek (H. van Praag) 5 Maart; Muziekles (drs. A. Koole) 5 Maart; Psychologie (drs. D. Ruarus)

6 Maart; Philosophie (H. van Praag) 7 Maart; Graphologie (A. Sondheim) 4 Maart. Aanvang: 8 uur 's avonds.

Den Haag: Pulchri Studio, Lange Voorhout: Paedagogiek (H. van Praag) 4 Maart; Philosophie (drs. D. Ruarus) 5 Maart; Psychologie (S. H. Radius) 6 Maart; Muziekles in de Rijkskweekschool, Kon. Emmakade 36 (drs. A. Koole) 8 Maart. Aanvang 8 uur 's avonds.

Utrecht: Philosophie (J. B. Laudy) 13 Maart; Psychologie (H. van Praag) 15 Maart. Aanvang 8 uur 's avonds, de Poort van Kleef, Mariaplaats.

Hilversum: Ons Gebouw, Havenstraat: Philosophie (drs. D. Ruarus) 4 Maart; Graphologie (A. Sondheim) 5 Maart; Publiciteitsles (M. Paulissen) 7 Maart; Psychologie (S. H. Radius) 8 Maart. Aanvang 8 uur 's avonds.

Haarlem: Gebouw Cultura, Janszstraat: Muziekles (drs. A. Koole) 6 Maart; Psychologie (S. H. Radius) 7 Maart. Aanvang 8 uur 's avonds.

Ieder die belangstelling heeft voor ons werk, is van harte welkom.

Het Nutsseminarium voor Paedagogiek te Amsterdam deelt ons het volgende mee:

In de opleiding voor de Middelbare Acte Paedagogiek, uitgaande van het Nutsseminarium voor Paedagogiek, doceert prof. dr. I. C. van Houte vanaf Februari 1946 een college *Paedotherapie* („Heilpaedagogiek”). De colleges worden gegeven elke Woensdag van 2—3 uur in het Universiteitsgebouw Oudemanhuispoort, kamer 36.

Geïnteresseerden voor dit college kunnen zich opgeven aan het bureau van het Nutsseminarium, Herengracht 196, tel. 41841. Collegegeld f 15.—, te storten op giro 151715 van het Nutsseminarium voor Paedagogiek.

VAN HIER

en daar

In allerlei plaatsen worden, ten gevolge van de algemene nood, en doordat in de mens de niet-uit-te-roeien drift leeft van aan te pakken en de strijd telkens weer te hervatten, verschillende soorten van nieuwe arbeid aangepakt en georganiseerd.

Gaarne willen we, wanneer het van genoeg algemeen belang is aan dit werk ruimer bekendheid geven. Echter, het is voor de Redactie onmogelijk, alles te overzien en daarom aan onze besturen van onze afdelingen en aan onze medewerkers het volgende verzoek:

Wanneer u bekend is, dat er nieuwe arbeid wordt voorbereid en ter hand genomen, deel het ons mee. Door publicatie van deze nieuwe initiatieven valt er voor allen te leren.

De Redactie moet weten, wat er in heel Nederland gebeurt. Echter, daarvoor is uw hulp nodig!

Wij delen nu iets mede over nieuwe arbeid in Amsterdam.

DE VLUCHTHAVEN

In de oorlogswinter 1944/1945, rees bij verschillende Amsterdamse Kinderbeschermers het besef, dat, wilde men bij het beëindigen van de oorlog, de allereerste stoot kunnen opvangen, dat dan nodig was, een DOORGANGSHUIS, waarin al die kinderen, die noodzakelijk uit het eigen gezin moesten worden weggenomen en die nog niet dadelijk elders in een gezin of in een inrichting konden worden geplaatst, tijdelijk konden worden opgenomen.

Tegelijkertijd was men in de kringen van de „H.O.A.” (Herstel Organisatie Amsterdam, voortgekomen uit het Inter-Kerkelijk-Bureau) tot het inzicht gekomen, dat het niet mogelijk was, sommige kinderen, voor wie het, met het oog op de voedings- en gezondheidstoestand, gewenst was, rechtstreeks in een gezin te plattelande te plaatsen. Ook voor deze kinderen achtte men het noodzakelijk, dat ze korte tijd in een doorgangshuis, waar mogelijkheid was, ze te reinigen en te observeren, werden geplaatst.

Deze twee initiatieven ontmoetten elkaar en gezamenlijk bracht men tot stand de Stichting „DE VLUCHTHAVEN”.

„DE VLUCHTHAVEN” nu, gevestigd Frederiksplein 37, te Amsterdam, dient thans als doorgangshuis voor alle mogelijke soorten kinderen. De Kinderrechter, de Officier van Justitie, de Kinderpolitie, de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst, het Gemeentelijk Bureau voor Sociale Zaken en verschillende particuliere Organisaties maken thans reeds een dankbaar gebruik van de mogelijkheden, die „DE VLUCHTHAVEN” biedt.

Op de voorgrond staat, dat „De Vluchthaven” (de naam werd opzettelijk gekozen) is en moet blijven een doorstroom-inrichting. Bij de opname moet vaststaan, dat de opname heel tijdelijk moet zijn.

Het kenmerkende van „De Vluchthaven” is verder, dat aan de totstandkoming alle richtingen hebben

medegewerkt en dat in het Bestuur, zowel het Rooms-Katholieke, als het Protestants-Christelijke en het Humanistische Volksdeel vertegenwoordigd zijn.

In paedagogisch opzicht is „De Vluchthaven” een experiment. Een opvoedingsinrichting is het niet, een huis van bewaring evenmin. Tralies zijn nergens aanwezig en toch, er worden heel moeilijke kinderen opgenomen.

De Directeur durft heel wat aan. Zonder dat hij te veel spreekt over paedagogische vernieuwing, neemt hij allerlei nieuwe initiatieven. Zelfs met de jongens, die er zijn op verzoek van den Officier van Justitie, worden wandelingen gemaakt en tochten ondernomen. De mogelijkheid van ontvluchten is er te over. Het geschiedt echter niet!

Voor de schoolplichtigen wordt het Onderwijs buiten het gebouw gegeven. De Wethouder van Onderwijs verleent alle mogelijke medewerking en hier wordt een proef genomen, die van betekenis kan zijn.

„De Vluchthaven”, zo schreef „DE SCHAKEL” na de officiële opening, „heeft haar lichten ontstoken. Laten wij hopen, dat de vele schepjes, die tegenwoordig de strijd op de woeste levenszee niet meer kunnen volhouden, hier een veilige wijkplaats vinden!”

DE AREND.

In „De Schakel” (het gemeenschappelijk orgaan van de Instellingen voor maatschappelijk werk te Amsterdam) van Febr. 1946, lazen wij het bericht over de oprichting van een Vereniging Van en Voor Ouden van Dagen „De Arend”. Uit genoemd artikeltje citeren wij het volgende:

„Haar naam ontleent deze Vereniging aan het gebouw „De Arend” in de 1e Breeuwerstraat, waar deze winter iedere middag van half twee tot half vijf, ruim 50 oudjes en ook enkele jongeren, die tengevolge van invaliditeit niet tot werken in staat zijn, samen komen. In de grote zaal, die behaaglijk verwarmd is, zit het gezelschap in groepjes bijeen, verdiept in kaart- of dominospel. Er heerst de gezellige opgewekte stemming van mensen, die het naar hun zin hebben.

Het initiatief tot de oprichting van deze Vereniging is genomen door de ouden van Dagen in deze buurt zelf, waarvan een deel reeds vroeger bijeenkwam onder auspiciën van de in 1943 ontbonden federatie van Volksontwikkelingsverenigingen. De Vereniging is zelf-supporting; zij dekt haar uitgaven voor zaalhuur e.d. geheel uit de contributies van haar leden.

De bestuurders van de Vereniging, nog vitaal voor hun leeftijd, hebben allerlei toekomstplannen. Zij zouden graag de Vereniging willen uitbreiden. Er zijn in dit Stadsdeelte nog velen, die ook liever in het warme clublokaal hun middagen onder hun kennissen zouden willen doorbrengen met een gezellig spelletje, dan op hun koude slaapkamertje, of rond te hangen op een bank op het plein of in een plantsoentje. De geldmiddelen nodig voor huur van een tweede lokaliteit, ontbreken echter.

Zo zou het bestuur, de mensen 's-middag ook graag een kop koffie geven, vooral voor de oudjes, die voor zichzelf zorgen, een lekkernij, die ze anders weinig krijgen. Slechts enkele leden zouden daar echter iets voor kunnen betalen, zodat ook dit plan geld eist.”

P. C. F.

OVER „HUMANITAS”

Een belangstellend lezer uit Arnhem schreef ons dezer dagen:

„Met zeer veel genoegen lees ik uw „Humanitas”. Ik wil u er echter op wijzen, dat het nuttig zal zijn voor alle technische en vreemde woorden een verklaring bij te voegen. U maakt anders dit blad voor talrijke lezers „onleesbaar”.”

Deze klacht is, geloven wij, gegrond en onzen Arnhemsen vriend danken wij zeer voor zijn opmerking.

Inderdaad, wij zullen moeten trachten, zo eenvoudig mogelijk te schrijven. Aan de andere kant echter is het nodig, dat bepaalde onderwerpen meer wetenschappelijk moeten worden behandeld en het gebruiken van vaktermen en „vreemde” woorden is dan niet altijd te vermijden. Voor zover nodig, zullen wij echter trachten bij het gebruiken van vaktermen een verklaring te voegen.

Natuurlijk is het gewenst, dat onze vrijwillige medewerkers ons blad kunnen lezen. Evenwel, wij willen hier gaarne een opmerking aan toevoegen en dat is deze: verschillende van de door ons gepubliceerde artikelen van onze bekwame en deskundige medewerkers verdienen, dat ze in onze afdelingen worden toegelicht en besproken. Het is de taak van onze afdelingsbesturen, de vrijwillige medewerkers bijeen te roepen en de artikelen uit „Humanitas” te bespreken.

Dit bevordert de scholing en het onderlinge contact. Vooral met het oog op onze Studie-Conferentie op 23 en 24 Maart, zullen wij het zeer op prijs stellen, dat het artikel van mej. M. A. Stolk in het vorig en het artikel van Dr. Querido in dit nummer, vooraf worden besproken en bestudeerd.

Op de conferentie zal Dr. Querido de conclusies, tot welke de gezamenlijke rapporteurs kwamen, uitvoerig toelichten en daarna zal er een ruime gelegenheid zijn tot discussie.

Zowel van de inleidingen als van het debat zal getracht worden een stenografisch verslag uit te brengen en deze verslagen willen wij dan weer ter beschikking stellen van de afdelingen, opdat zodoende al onze medewerkers toch, zij het indirect, deel kunnen hebben aan de conferentie.

Voor zover wij kunnen nagaan, heeft „Humanitas” zich al vele vrienden verworven en tot dusver vernamen wij weinig uitingen van critiek. Die critiek behoeft men ons overigens niet te besparen. Integendeel, wij stellen die zeer op prijs en mochten er ten opzichte van de inhoud nog wensen leven, dan vernemen wij die gaarne, opdat wij zo mogelijk aan die wensen kunnen voldoen, of althans aan tegemoet kunnen komen.

Dringend verzoeken wij derhalve onze lezers, ons hun op- en aanmerkingen niet te onthouden, terwijl wij het ook op prijs zullen stellen, indien onze vrijwillige medewerkers ons hun ervaringen ter beschikking willen stellen.

Men overwinne zijn schroom; juist door uitwisseling van ervaringen kunnen wij het meest van elkander leren!

P. C. F.

ONZE **TWEEDE** STUDIE-CONFERENCE

Op 23 en 24 Maart wordt te Utrecht in de Tuinzaal van het N.V.-Huis, Oudegracht 245, onze tweede Studie-Conferentie gehouden.

De Agenda luidt als volgt:

Zaterdag 23 Maart. Aanvang 3 uur.

1. Opening door den Voorzitter.
2. Inleiding van Dr. A. Querido. Onderwerp: „Het onmaatschappelijke gezin”.

Na de inleiding van dr. Querido, is er gelegenheid tot ruime gedachtenwisseling. Om 6 uur wordt een gemeenschappelijke maaltijd gehouden. Na de maaltijd voortzetting der gedachtenwisseling.

Indien de tijd het toelaat, zal de secretaris een overzicht geven van de stand der werkzaamheden.

3. Sluiting (ongeveer 10 uur).

Zondag 24 Maart. Aanvang 10 uur:

1. Inleiding van Mr. A. Lührs. Onderwerp: „De gezinszorg”.

Na de inleiding ruime gelegenheid tot gedachtenwisseling.

2. Sluiting der Conferentie (ongeveer 1 uur).

nen met de opvoeding. Toch, en dit is juist het moeilijke in zijn werk, heeft hij geen andere middelen, dan die waarover iedere opvoeder beschikt.

De opvoeding speelt zich af in de omgang van volwassenen met het kind. Zij is mogelijk als er in het kind volledige factoren aanwezig zijn om zich te willen laten opvoeden. Uit deze omgang van den volwassene met het kind komen ook de middelen van de opvoeding voort.

Het natuurlijke contact, dat de ouder met het kind heeft, ontbreekt in de verhouding: gezinsvoogd en pupil. Daardoor is het niet mogelijk, dat de gezinsvoogd zonder enige voorbereiding maar aan het opvoeden slaat. Hij moet eerst de grondslag voor de opvoeding: het gezag verwerven. Nu ziet dat er gevaarlijker uit, dan het in werkelijkheid is. Een deel van de factoren, die het gezag in aanleg vestigen, zijn meestal wel aanwezig. Het eenvoudige feit, dat de gezinsvoogd zich tot het kind wendt en hem met vrouwen tegemoet komt, wekt al voldoende mogelijkheden in het kind om zich naar den gezinsvoogd te richten. Juist het moeilijke kind, dat onder slechte gezinsverhoudingen is opgegroeid, heeft sterk de behoefte in den volwassene een vertrouwde te vinden. Belangrijke storingen kunnen natuurlijk deze gezagsverhouding bemoeilijken, maar dan zullen in de opvoedingsmiddelen de gronden voor een gezagsverhouding gevonden moeten worden. De gezinsvoogd beschikt dan in de eerste plaats over de bescherming van het kind. Bescherming tegen lichamelijke gevaren, vermoeidheid, te zwaar werk, mishandeling. Dan geestelijk door het kind buiten problemen te houden, die het niet verwerken kan. Door zich tegenover het kind beperkingen op te leggen in zijn oordeel over de toestanden in het gezin of in de school en fabriek. Ook geestelijke bescherming, door te trachten te bereiken, dat de ouders zich deze beper-

Uit onze AFDELINGEN

Hilversum — De afdeling be-
legde op 20 Februari een ledenver-
gadering, waar Faber sprak over
Reclassering en het vraagstuk der
politieke delinquenten. Aan deze
cursus ging een korte huishoude-
lijke vergadering vooraf. Een propa-
gandacommissie werd ingesteld
en we breidden het bestuur uit
met de leden Mevr. de Boer en den
heer G. v. d. Linden, waardoor we
tevens enig contact kregen met de
kleinere kerkgenootschappen.

Tenslotte stelde het gemeente-
bestuur ons voor ons spreekuur ter
beschikking een lokaal in het ge-
bouw Witte Hullweg 10. Voorlopig
houden wij daar zitting iedere
TWEDE Donderdagmiddag van
elke maand (te beginnen met 14
Maart 1946) van 15.30 tot 16.30
uur. Het bestuur is daar dus dan
steeds over alle gevallen, die tot
het werk van onze Stichting kun-
nen behoren, te raadplegen.

In de oorlogswinter 1944/1945, rees bij verschillende
Amsterdamse Kinderbeschermers het besef, dat, wilde
men bij het beëindigen van de oorlog, de allereerste
stoot kunnen opvangen, dat dan nodig was, een
DOORGANGSHUIS, waarin al die kinderen, die
noodzakelijk uit het eigen gezin moesten worden weg-
genomen en die nog niet dadelijk elders in een gezin
of in een inrichting konden worden geplaatst, tijdelijk
konden worden opgenomen.

Tegelijkertijd was men in de kringen van de
„H.O.A.” (Herstel Organisatie Amsterdam, voortgeko-
men uit het Inter-Kerkelijk-Bureau) tot het inzicht
gekomen, dat het niet mogelijk was, sommige kinde-
ren, voor wie het, met het oog op de voedings- en
gezondheidstoestand, gewenst was, rechtstreeks in een
gezin te plattelande te plaatsen. Ook voor deze kin-
deren achtte men het noodzakelijk, dat ze korte tijd
in een doorgangshuis, waar mogelijkheid was, ze te
reinigen en te observeren, werden geplaatst.

Deze twee initiatieven ontmoetten elkaar en geza-
menlijk bracht men tot stand de Stichting „**DE
VLUCHTHAVEN**”.

„**DE VLUCHTHAVEN**” nu, gevestigd Frederiksplein
37, te Amsterdam, dient thans als doorgangshuis voor
alle mogelijke soorten kinderen. De Kinderrechter, de
Officier van Justitie, de Kinderpolitie, de Gemeente-
lijke Geneeskundige Dienst, het Gemeentelijk Bureau
voor Sociale Zaken en verschillende particuliere Or-
ganisaties maken thans reeds een dankbaar gebruik
van de mogelijkheden, die „**DE VLUCHTHAVEN**”
biedt.

Op de voorgrond staat, dat „De Vluchthaven” (de
naam werd opzettelijk gekozen) is en moet blijven
een doorstroom-inrichting. Bij de opname moet vast-
staan, dat de opname heel tijdelijk moet zijn.

Het kenmerkende van „De Vluchthaven” is verder,
dat aan de totstandkoming alle richtingen hebben

komst had beduidend beter kunnen
zijn en de wegblijvers hebben een
bijzonder interessante avond ge-
mist.

Toch konden wij nog succes boe-
ken. Een aantal der aanwezigen
verbonden zich tot het bijdragen
van een maandelijks financieële
ondersteuning en er meldten zich
enkele bezoekers aan voor de vrij-
willige verzorging van behoeftigen
en ouden van dagen.

Het is ons gelukt een localiteit
te huren voor een Consultatiebu-
reau, waar men zich iedere Woens-
dagavond van 8 tot 9 uur kan ver-
voegen, om eventuele gezins- of
andere moeilijkheden te bespreken.
P. C.

Met de propaganda gaat het
best! In het Februari-nummer
deelde ik mede, dat in Beverwijk
en Groningen comité-tjes tot stand
waren gekomen en dat ik hoopte,
en vertrouwde, dat binnen korte
tijd in deze plaatsen tot vorming
van een afdeling kon worden over-
gegaan.

In Beverwijk is men al druk aan
de slag en de taaie Groningers
blijven niet achter. Op 12 Februari
is Dordrecht tot stand gekomen.
Na een grondige voorbereiding
werd daar een vergadering belegd,
waar ik mocht spreken en op deze

gde en prettige bij-
tot oprichting van
dordrecht besloten.
iedde op 15 Fe-
n; Lensink richtte
Schiedam op en 27
a een geanimeerde
bespreking, een
leven gevormd, dat
van de afdeling
ter hand zal

afdelingen heten
urte welkom en de
mité's wensen wij

ringen van de Pro-
sies van de Neder-
g tot Afschaffing
ende Dranken, zal
ng over doel en
onze Stichting

it op 3 Maart in
sitter Mr. J. in 't

Veld is op 10 Maart de inleider
van de Noord-Hollandse Propa-
ganda Commissie, Drs. Hoornweg
spreekt te Groningen en de secre-
taris op diezelfde dag in Leeuwar-
den. In Meppel zal het woord
worden gevoerd door onzen vriend
Sandifort uit Zwolle, Lensink
neemt Zuid-Holland voor zijn
rekening en de secretaris spreekt
op 7 April in Almelo. Wij hopen,
dat de voorzitter van onze
Utrechtse afdeling, H. v. d. Vlist,
dezelfde taak voor Utrecht kan
vervullen.

In verschillende plaatsen vonden
wij weer aanknopingspunten en
wij vertrouwen, dat ook uit deze
aanknopingspunten weer afdelin-
gen tot stand zullen komen.

De scholing en ontwikkeling van
onze medewerkers worden niet
vergeten en in verschillende afde-
lingen worden bijeenkomsten be-
legd. Zo mochten wij o.a. inleidin-
gen houden in Hilversum, Arnhem
en Rotterdam.

Natuurlijk functionneren nog
niet alle afdelingen even goed. Wij
ondervinden ook wel teleurstellin-
gen en het loopt niet altijd, zoals
wij willen. Toch, de algemene in-
druk is: in verschillende afdelin-
gen wordt al belangrijk werk ver-
richt en onze Stichting schept de
mogelijkheid, dat op vele plaatsen
dit werk, dat vooral ook in de
kleinere gemeenten zo dringend
nodig is, ter hand genomen wordt.

Met onzen vriend Boetje gaat
het nog niet naar wens. Zeer tot
zijn spijt, werd hem weer vol-
strekke rust voorgeschreven. Wij
hopen voor hem en voor het werk,
dat dit de laatste periode zal zijn
en dat dan een spoedig herstel
plaats mag vinden.

Dan nog de geldmiddelen. Deze
baren nog altijd zorg. Wij konden
nog veel meer tot stand brengen,
indien wij over de nodige middelen
beschikten. Mag ik ook onze lezers
dringend verzoeken, de financieële
propaganda ter hand te nemen?

Wilt U een concreet doel? Voor
1946 hebben wij nog **TIEN DUI-
ZEND GULDEN NODIG!** Een
klein bedrag — voor ons een groot
bedrag!

Wie spoedig helpt, helpt dubbel.
P. C. F.

Door de overvloed van kopij kunnen slechts
afdelingen berichten worden geplaatst. In een
nummer, hopen wij een samenvattend
bericht van het werk der afdelingen te kunnen
geven.